

Over het fokken en selecteren van (sport)paarden

De ijdelheid der ijdelheden

Toen de mens nog niet op het idee was gekomen om met de voorouders van onze huidige (landbouw) huisdieren selectief te fokken, konden die zich alleen handhaven door zich aan te passen aan de natuurlijke omstandigheden. *Survival of the fittest*, het fundamentele en eeuwige concept van de natuur waar de slimsten eten en de zwakken gegeten worden. Uit verschillende wilde diersoorten hebben de oermensen een aantal weten af te scheiden, dat wij thans kennen als vee en huisdieren. Nadat de mens, met name in de noordelijke Europese gebieden, deze dieren eerst als jachtbuit verschalkte om zelf te overleven, ging hij er geleidelijk toe over om ze "op voorraad" te houden. In de oriëntaalse leefgebieden werd het paard nooit als voedselvoorraad gehouden. Hier werd het ingezet om gemeenschappelijke vijanden, zoals leeuwen, te bejagen. Zo ontwikkelde zich het proces van domesticatie. Getemde wilde diersoorten plantten zich in gevangenschap bij toeval voort. Daaruit ontstonden tamme populaties die zich geprogrammeerd laten vermeerderen. Ons huidige sportpaard is dus niet zozeer het resultaat van een op prestaties gericht fokbeleid - de meeste Europese stamboeken hanteren dat immers pas een kleine 25 jaar - maar van tienduizenden jaren evolutie. Spreken over "foktechnische vooruitgang" is de ijdelheid der ijdelheden, *vanitas vanitatum*. Een zekere bescheidenheid is op zijn plaats.

door Karel De Lange

In den beginne waren er het wilde paard(je) *equus caballus* en de wilde jager *homo sapiens*. Het proces van domesticatie diende om de vleesetende mens een continu voedselreservoir te verschaffen. Op twee manieren.

Hij hield paarden in gevangenschap om er naar behoefte eentje te kunnen slachten. En hij gebruikte de meest makke exemplaren om efficiënter te kunnen jagen. De al in een eerder stadium gedomesticeerde hond kreeg aldus een vierbenige metgezel. In het verlengde van het gebruik als "working hunting pony" lag het oorlog voeren te paard of het trekken van lasten.

Ons oerpaard bestond naar men aanneemt uit twee soorten t.w. *equus caballus orientalis* en *equus caballus robustus*. Uit *equus orientalis* zijn, naar men veronderstelt, de volbloedrassen en de warmbloedrassen en -types voortgekomen en uit *equus robustus* de koudbloed- en ponyrassen. De noordelijke bewoners van het Europese continent gebruikten het *equus robustus* vooral als vleesvoorziening. Als rijpaard was het robustustype nu niet bepaald geschikt. De oriëntaalse bewoners hebben veel meer de natuurlijke eigenschappen van het *equus orientalis* bestudeerd en aangewend om uitstekende wagenpaarden en rijpaarden te fokken. Afstammelingen van het *equus orientalis* staan als de oriëntaalse rassen bekend. Het Arabisch volbloed is, met verreweg de grootste invloed, van die rassen het bekendst. De noormannen waren waarschijnlijk de eersten die het *equus orientalis* van de Orient naar West-Europa brachten. Via kruisingen met de inheems getemde paarden ontstonden de verschillende rassen. Een ras wordt als zodanig erkend als het in een gesloten fokkerij zijn erfelijke eigenschappen (nagenoeg) constant overdraagt op de volgende generaties. Om echter tot "gewenste" raseigenschappen te komen, moest de mens zijn fokpaarden selecteren. Daartoe beschikte hij over drie kenmerken: 1) de prestaties in het eigenlijke gebruik: 2) de individuele kwaliteit van de ouderdieren: 3) de natuurlijke omstandigheden.

American showtrend

Het Arabisch Volbloed is het oudste en zuiverste ras dat uit *equus caballus orientalis* is voortgekomen. Door deskundigen, ondeskundigen en zelfs door de eigen fokkers gemakshalve en ten onrechte aangeduid als "arabier". Dit ras is weliswaar door mensen gecreëerd maar had aan de andere kant het voordeel van de meedogenloze - dus perfecte - selectie in de woestijn. Survival of the fittest in *optima forma*. Een ander voorbeeld van "woestijnselectie" is de Afgaanse windhond. Oorspronkelijk gefokt en eeuwenlang geselecteerd om op tijgers te jagen en net als het Arabisch Volbloed snel, moedig, mensvriendelijk, slim, sterk, hard, sober met een haast onbegrensd uithoudingsvermogen. Juist vanwege zijn schoonheid is de Afgaan in enkele decennia gedegeneerd tot een dameshond(je). Insgelijks zal de Arabisch Volbloed met "the American showtrend" als ultiem ideaal - wanneer de staatsstoeterijen in Polen, Hongarije en Rusland onverhoopt doch *pecuniae causa* voor die trend capituleren - hetzelfde lot beschoren zijn.

Juist het element van de natuurlijke selectie moeten wij vandaag de dag ontberen. De selectie van onze (landbouw) huisdieren richt zich volledig op vanuit de mens geredeneerde rationele c.q. irrationele functies. Vlees, melk, wol, c.q. modieus schoonheidsideaal. Met alle gevolgen van dien zoals: stressvarkens, slijterkoeien, varkenspest, bse, en myiasis-schapen in de veehouderij en heupdysplasie, hoefkatrol en ocd in de sector "gezelschapsdieren". De natuurlijke selectie is in mindere of meerdere mate vervangen door eenzijdige selectie (hoe minder kenmerken worden "meegenomen" , hoe sneller de "voortgang"), genetische manipulatie, farmaceutische laboratoria, röntgenfoto's etc.

Systeemloosheid

Ronald Holst. (*Ramiro X Heilblutt X Monarch*)
stamm 18B1.

Bezette tijdens de HLP in Medingen de 1e plaats. Kreeg in Nederland (WPN) een 9 voor karakter. Ronald werd afgekeurd op zijn afstammelingen. Pas veel later ontdekte men zijn werkelijke waarde en wordt hij graag gezien in de merrielyn. Ronald staat met 8 internationale nakomelingen (springen) in WBFSH Breeding Guide.

Lorenz Holst. (Ladykiller xx X Fasching X Heidelberg) stamm 429. HLP 128 pnt.

Ook Lorenz werd afgekeurd op zijn afstammelingen. Voor hem geldt hetzelfde als voor Ronald, zijn werkelijke waarde werd pas ontdekt toen hij hier allang vergeten en dood was. Alhoewel de L-lijn bij lange na niet zo succesvol is als de R-lijn staat Lorenz met 9 kinderen in de WBFSH Breeding Guide.

De paardenfokkerij is er even erg aan toe als de sectoren "vee en vlees" en "kleine huisdieren". Bij de omvorming van landbouwpaard naar rijpaard werd amper nagedacht, laat staan een strategie ontwikkeld hoe men het beoogde doel op een verantwoorde manier zou kunnen bereiken. De prangende vraag hoe je het landbouwpaard structureel en duurzaam kunt omvormen tot sportpaard, werd nooit gesteld. "Bloedhengsten" en "buitenlanders" moest men hebben. Massaal en met weinig visie geïmporteerd werden hun producten bejubeld en weer afgekeurd. Waar volstreekte systeemloosheid het fokbeleid bepaalde, faalden nogal wat experimenten. Waardoor kapitale hengsten als bijvoorbeeld Ronald en Lorenz sneuvelden. Jasper en Aktion werden afgeschoten nog voor ze het internationale "slagveld" konden veroveren en Ramiro ternauwernood aan de stamboekinquisitie ontsnapte.

Jasper (Courville xx X Nizzam X Jubel) uit een zeer goede NWP stam.

Jasper was een F1 kruising en men heeft totaal niet begrepen hoe een F1 kruising moet worden ingezet. Hij werd dus prompt op zijn afstammelingen afgekeurd. Tijdens het verrichtingsonderzoek behaalde hij 153.42 ptn en bezette daarmee de 4e plaats. Internationale furore maakte hij als springpaard onder Hugo Simon. Hij werd na zijn springcarrière weer als hengst goedgekeurd. Waarmee voor de zoveelste keer is aangetoond dat het huidige verwachtingssysteem, dat op subjectieve menselijke maatstaven berust, slechts beperkt kan voorspellen welke sportpaarden het wel of niet gaan maken. En al helemaal geen enkel objectief inzicht verschaft in de nafok van een hengst.

Aktion (Pion X Akteur X Viktor).

Eveneens uit een best NWP stam. De vader van de moeder van de NWP hengst Akteur deed onder Alwin Schockemöhle internationaal van zich spreken. Ook van Akteur wist de WPN keuringscommissie al te voorspellen dat hij niet goed genoeg zou zijn voor een sportpaarden fokkerij. Desondanks staat Akteur met 2 nakomelingen springen en met 2 nakomelingen dressuur in de WBFSH Breeding Guide. Zijn kleinzoon Aktion schitterde vele jaren op het internationale dressuurpodium en is tot op de dag van vandaag Nederlands best presterende dressuurpaard. Hij staat met 6 nakomelingen in de int. Breeding Guide. Ook hier moet de HK commissie weer bakzijl halen en werd Aktion op hoge leeftijd alsnog weer goedgekeurd.

Ramiro Holst. (Ramzes x X Cottage Son xx X Logenschlieszer) stamm 776.

Kleinzoon van 's werelds beste prestatiehengst Ramzes. Ramiro sprong zelf onder Fritz Ligges internationaal en won vele grote prijzen. Nadat hij hier onder politieke druk werd goedgekeurd, zag de HK commissie van het WPN geen kans om hem met veel vertoon weer af te keuren. Dat deed men echter wel met zijn kinderen. Hij bleef de lieveling van de volhardende fokkers en dat heeft hen geen windeieren gelegd. Hij gaf met name het werkwillige karakter van Ramzes door en leverde een reeks internationals sportpaarden. Ramiro staat met 52 springpaarden in de WBFSH Breeding Guide en met 5 internationale dressuurpaarden.

Uit onze huidige, voor een klein land gigantische, rijpaardenpopulatie komen relatief maar heel weinig toppers. Omdat het fundament ontbreekt. Vergelijk de Nederlandse populatie maar eens met die van veel kleinere b.v. Holstein of Zangersheide. Naar rato doen de Holsteiners en Z-paarden het stukken beter. Op de 21ste plaats in de World Breeding Guide 1999/2000 is G.H.J. Ooyman (Halle bij Zelhem) verreweg de beste Nederlandse Fokker "worldwide". Deze fokker wist uit een en dezelfde Rianne met vier verschillende hengsten achtereenvolgens drie internationale springpaarden (Belladonna, Tpsi en Febroka) en twee goedgekeurde hengsten (Candy Surprice en Kroongraaf) te fokken. Tot overmaat van ramp; althans voor de KWPN-keurmeesters uit een merrie met "verkeerd" bloed. Zowel Rianne (v. Amor) als haar moeder Katincka (v. Little Star ox) werden destijds vanwege die "verkeerde" Little Star niet eens sterwaardig bevonden. Maar nu is Rianne ineens gepromoveerd tot de parel van de KWPN-populatie met een klinkend rapport als hengstmoeder!

Rianne (Amor Holst. X Little Star ox)

Rianne en haar moeder werden als driejarige, vanwege hun pedigree met daarin Little Star ox, niet sterwaardig bevonden! Rianne leverde vervolgens 4 internationale springpaarden. Bovendien 2 goedgekeurde zonen en 1 goedgekeurde kleinzoon. Thans geldt Rianne als een van de beste KWPN merries.

V: Amor

MV: Little Star ox

Slaan we pagina 155 van de Breeding guide om, dan zien we op de 23ste plaats de op een na de beste Nederlandse fokker, J. Hazenberg (Opende bij Grootegast) . Ook alweer met produkten van hengsten die de KWPN-fokleiding niet zag staan (Rigoletto) of zelfs wilde afkeuren (Nabuur).

Rigoletto Holst. (Ramzes x X Logarithmus x Lorenzo I) stamm 456.

Een rechtstreekse zoon van de vermaarde Ramzes. Rigoletto was een hengst die de fokleiding totaal niet zag staan en waarvan men bewust geen zonen van wilde goedkeuren. Zijn evenwichtstype, dat hij ook trouw doorgaf, was niet het moderne hoogbenige slecht presterende type dat de fokleiding voor ogen stond. Rigoletto overleefde dankzij de uitstekende sportprestaties van zijn kinderen en daarom kreeg de fokleiding geen kans om Rigoletto af te keuren. Hij stond aan de wieg van 54 internationale sportpaarden en is van een onschatbare waarde in de moederlijn van elk sportpaard.

Nabuur (Uppercut xx X Senner X Camper).

Uit een NWP stam verwant aan Sinaeda. Ook Nabuur had het nadeel dat hij uit een NWP merriestam kwam die de WPN leiding, bestaande uit voornamelijk VLN leden, totaal niet wilde. Nabuur voert bovendien in zijn pedigree de legendarische Oostfriese hengst Tello die op 32 jarige leeftijd nog kon marcheren als een driejarige. Met Tello in de pedigree en met dat type kan elk paard bewegen en springen.

De HK commissie dacht echter niet zover terug en al

helemaal niet vooruit en probeerde Nabuur op hoge leeftijd nog even als hengst te wippen. Gelukkig sprongen er een aantal trouwe fokkers voor hem in de bres die aantoonde welke bijdrage hij zelf en met zijn kinderen heeft geleverd.

Dat **het** in de merriestammen, dus in bepaalde combinaties zit, begint pas sinds kort en tergend langzaam tot de uitsluitend op hengsten gespiste hippische breinen door te dringen. Pas vorig jaar is een begin gemaakt met het nummeren van KWPN-merriestammen en niet eens door de KWPN zelf, maar door een onafhankelijke buitenlander (de redactie van Elsevier's Hengstenboek). De stamboekleiders gaan voorsnog op de oude voet voort en proberen steeds weer een hengst bij zijn ballen te grijpen. De bedoeïenen hadden dat al door en roofden om die reden alleen de merries van de naburige stammen.

De Nederlandse toppers zijn veel meer het resultaat van ondanks dan dankzij het fokbeleid!

Alles of niets

Sinds halverwege de jaren '60 luidde het credo: selecteren. En dat heeft men geweten ook. Nergens ter wereld werden er meer hengsten goedgekeurd en nog sneller weer afgekeurd dan in Nederland.

De selectie moest dus specifieker. Een scala aan middelen is ontworpen, gericht op de prestatie in het eigenlijke gebruik en vooral op het voorspellen daarvan. Nog kwalijker is de manier waarop alle andere - zelfs bewezen - mogelijkheden onverbiddelijk worden afgedaan als waardeloos. Niet eerst onderzoeken, vervolgens testen en analyseren. Nee, wat moet je daar nou mee? Onze hippische profeten kunnen immers als bij de conceptie voorspellen of het product al dan niet een getalenteerd en specifiek wedstrijdpaard zal zijn. De alles-of-niets-strategie van de "verwachtingswaarde".

Het compromisloze fokbeleid van dressuur- of springpaarden is een radicale koers die voor de volgzame en argeloze fokker kan eindigen in beursgang ala World On Line. Een spookrijder loopt minder risico. Ondanks dat men nu al **hallelujah** roept om het grootste gelijk van de wereld aan te tonen.

Onder de kop "Top-50 for Dressage Horses" schrijft Jac Remijnse in de eerder genoemde Breeding Guide (Bldz 243): "At the present time the breeding is making a huge strike forward, that above all, can be contributed to specialisation". En even verder in hetzelfde artikel: "A good dressage horse is mainly the product of rider specialisation". Wat moet de lezer - laat staan een fokker - met een zo tegenstrijdige berichtgeving omtrent specialisatie in een *Breeding Guide*?

Maar Remijnse zorgt voor nog meer verwarring: "When the carriage horse stallion Tourist first entered the top-50 everybody was very surprised". Zeg dat wel.

Tourist (Marconi X Jonkheer X Hugo)

Een tuigpaard van Gelderse origine. Evenals de NWP producten meende de fokleiding dat het Gelderse paard geen bijdrage kan leveren aan een goed presteren en betrouwbaar sportpaard. De fokleiding zette, zonder onderbouwing of met oneigenlijke argumenten, al het geld op de huidige Engelse Volbloed. Een driehonderdjaar oude racepaardenfokkerij die genetisch en fenotypisch aan geen enkele selectieaspect van een sportpaard voldoet. Een eenzijdige geselecteerd racepaard dat bovendien vanwege het veelal zeer neurotische karakter, de

vroegrijpheid en de vele beenafwijkingen en gebreken de levensduur en de prestaties van de huidige sportpaarden aanmerkelijk heeft bekort. Tourist, uit degelijke Gelderse stam, demonstreerde dat met dat type en die kwaliteiten zelfs internationale dressuurpaarden gefokt konden worden. uit het niets schitterende ineens Tourist met drie nakomelingen in de WBFSH Breeding Guide. De cijfermatig hoog opgepoetste en sterk gepromote moderne dressuurhengsten kunnen nog niet de schaduw van deze klassieke Gelderse hengst staan.

Cosmetisch

Fokken wordt voor een groot deel bepaald door de markt. Hoe gaat men die markt dan segmenteren? Stel nu eens dat 70% van de fokkers voornemens is de beursgang te wagen en besluit dressuurpaarden te fokken. Zonder twijfel zullen vele dressuurwondertjes ter wereld komen die vlot een koper vinden omdat "show" dravende veulens tegenwoordig goed in de markt liggen. Uit de massa 'dressuurveulens' zullen ook heus wel enkele Grand Prix-toppers op de A/C-lijn verschijnen, zeker als ze worden opgeslokt door de "grote" investeerders. Maar wat te doen met al die voorgeprogrammeerde 'dressuurveulens' die het niet redden?

Springen kunnen ze al niet want uit een dressuurpaard komt nooit een springpaard.

Andersom, zo blijkt, lukt wel.

Waar halen die VSN-jongens straks hun "lappen in de lucht" springkanonnen vandaan? Dat wordt uiteraard mobiel over de grens bellen, rijden en de buitenlandse "springfondsen" in de gaten houden. Dan gaat die VSN-club eindelijk ook eens begrijpen waartoe de Europese richtlijnen dienen en buitenlandse driejarigen met graagte toelaten tot hun handelaren-trofee.

Laat ons eens analyseren welke middelen de deskundigen - lees stamboeken - ten dienste staan en in hoeverre ze aan het verwachtingspatroon voldoen. De middelen zijn: 1) veulenkeuring: 2) merriekeuring: 3) hengstenkeuring: 4) hengstenverrichtingsonderzoek: 5) merrie-test en IBOP proef: 6) afstammelingenkeuring: 7) exterieur-index: 8) selectieve sportindex: 9) hengstencompetitie: 10) VSN-Trofee, IAN-Trofee en Pavo-Cup: 11) de onvolledige en onbetrouwbare "Breeding Guide" : 12) het grijze, niet wetenschappelijke onderzoek op de Waiboerhoeve: 13) het hele veterinaire circus in Utrecht (cornage, straalbeentjes, ocd/oc, sperma): 14) menselijke vooroordelen zowel in positieve als in negatieve zin: 15) andere rassen en prestaties: 16) eigen sportprestaties.

Op het laatst genoemde onderdeel hebben de deskundigen nauwelijks invloed. Dit criterium wordt voornamelijk beïnvloed door de ruiter. Lees: eigenaar van het paard die al dan niet over de financiële middelen beschikt om zijn paard door de beste ruiter te laten uitbrengen. Terwijl bovendien, in tegenstelling tot het agrarische verleden, maar een klein gedeelte van de merriepopulatie voor het gebruiksdoel wordt ingezet. De stamboeken kunnen via de 15 andere criteria volledig dan wel gedeeltelijk bijsturen. Mogelijkheden te over. Logischerwijs zou men denken dat tussen al deze "tools" een duidelijke samenhang zou moeten bestaan. Niets is echter minder waar. Het zijn afzonderlijke instrumenten, die door de deskundigen te pas en te onpas cosmetisch worden gehanteerd en veel meer op *facelifting* en *bodyperfection* lijken dan op het geven van solide informatie aan de fokkers. Wie de bomen door het bos nog ziet, mag het zeggen. Sprookjes zijn ook zomaar de *paardenwereld* nog niet uit.

Bestorming van de Bastille

In deze beschouwing beperk ik mij tot die instrumenten , die de stamboekchirurgen aan

de operatietafel hanteren. Dat zijn de veulen-, merrie- en hengstenkeuring, de exterieur- en sportindexen, de verrichtingsonderzoeken en de afstammelingenkeuring. Alle andere criteria worden meer gebruikt als een "second opinion" om vooral het gelijk van de specialist en het ongelijk van de patiënt aan te tonen. Wachthengst is zo'n prachtig specialistisch gelijk.

Aan een veulen- of merriekeuring kan geen genetische prestatiewaarde worden ontleend en zou niets meer moeten zijn dan een show waar het mooiste veulen of merrie kampioen wordt. Wel kan beoordeeld worden of het paard functioneel als sportpaard aan die eisen voldoet. Die sportpaardeisen moeten dus tijdens de keuring door de jury worden gemotiveerd en onderbouwd. Dus: zonder boekje keuren en onafhankelijk van elkaar punten geven. Dat zou een revolutie zijn, die de bestorming van de Bastille zou doen verbleken. Overigens had die revolutie wel dezelfde ideale beginselen en heeft het ook eventjes geduurd voor ze werkelijk gestalte kregen.

Achteraf kan dan via statistieken worden vastgelegd wat de bijdrage van de betrokken hengsten exterieurmatig is geweest. Omdat een echte fokker naast sportpaarden ook mooie paarden wil fokken. En als de stamboeken die informatie niet produceren, laat het dan maar over aan de echte fokkers. Die zoeken dan wel uit met welke bloedlijnen ze zowel mooie als goede gebruikspaarden kunnen fokken. Die mogelijkheden zijn gelukkig door de Europese regels niet alleen meer tot een stamboek of landsgrenzen beperkt. Helaas zien de stamboekheelmeesters het niet zo. Zij willen dat iedere fokker al die andere informatie, wel of niet relevant, samenpropt in dat ene veulentje. Want X was nu eenmaal goed op het verrichtingsonderzoek en dus zijn zijn kinderen toppers. Hengst Y is een werelddressuurpaard, dus zullen zijn kinderen later ook schitteren op de Olympische Spelen. Zeker weten.

Selectie criterium vooroordeel

Hengst Z daarentegen was niet zo goed op het verrichtingsonderzoek. Beetje laatrijp. Destijds bij herkeuring goedgekeurd en hij had ook nog een matig veulenrapport. Wordt nooit wat. En wat zien we daar? Een A-register? Zet daar maar een streep door!

Wat over blijft zijn allemaal "matige" veulentjes, want dat waren de vaders toch ook! In het moderne jargon heet dat "verkeerd bloed". "Tja, dat bloed willen ze niet" is nog altijd een vaak verzuchte opmerking. Hoeveel fokkers hebben in de afgelopen jaren alleen al om die reden hun veulentje van de hand gedaan? Hoeveel potentieel erfgoed uit beste merriestammen is daardoor verloren gegaan? Wat is er b.v. overgebleven van de beste Noord-Nederlandse-Warmbloed merriestammen? Tegen het alles overheersende moderne KWPN fokbeleid hebben zelfs de echte Gelderse paardenfokkers het loodje moeten leggen. Zo zeer zelfs dat het hoogst betrouwbare en veelzijdig inzetbare Gelderse paard het thans moet doen met een paar hoge en wankelende benen, waarop een giraffe de savanne niet zou durven over steken.

Ervaren en serieuze fokkers die menen dat er naast de indexen ook nog wel andere manieren zijn om goede sportpaarden te fokken, worden met hun ervaren en "ouderwetse" kennis in de box gezet. Thuisblijven en goed opletten. De computerkeurmeesters geven aan hoe moet. En met een goed stalrapport mag je weer meedoen.

Als de keurmeester al even tijd heeft om naar de paarden te kijken in plaats van tot over zijn oren in het boekje te staan turen, dan komt vooral hier het selectie criterium vooroordeel om de hoek kijken. Om het resultaat daarvan te rechtvaardigen, worden de geplaatste paarden op de lokale keuring veelal door een plaatselijke profeet besproken. Als folklore prachtig - vooral in autochtone dialect - maar wat kennisverbreding betreft van nul en generlei waarde. En onder de fokkers die het al kunnen verstaan, glijden de woorden weg als water langs een eend.

Wie de "maakbaarheid" van onze (landbouw) huisdieren overschat, overschat zichzelf en onderschat het onheil dat hij voor generaties na ons aanricht. Stamboekprofeten en modiefokkers zij zijn allen zondaars. *Vanitas vanitatum*. Bezoek in plaats van een paardenkeuring eens een andere dierentuin. Ik bedoel een echte. En wees nederig. Zie hoe uniform bijvoorbeeld zebra's en giraffes zijn. Daarmee bedoel ik niet hun kleur of hun natuurlijke "barcode" van strepen c.q. vlekken: maar hun uniformiteit qua formule:

type + beweging = functionaliteit. Daar is geen aardse keurmeester aan te pas gekomen!

Selectiecriteria die elkaar zouden moeten aanvullen, maar dat in werkelijkheid zelden doen.

Exterieur

Om de progressie exterieurmatig te meten, evalueren, corrigeren - vult u maar in - beschikt het KWPN over de afstammelingenkeuring, de exterieurindexen en het fenomeen wachthengst. In dat geval wordt de hengst voorzien van een etiket met ingrediënten die aangeven waarom deze hengst niet deugt. Nog even de houdbaarheidsdatum er op en klaar is kees. Opnieuw de vitrine in. Gegarandeerd dat die na de aangegeven datum, en soms al daarvoor, uit de vitrine is verdwenen.

De fokkers zelf komen amper toe aan een complete exterieurindex. Want alvorens ze met die informatie worden opgezadeld, wordt er voor hun een eerste selectie uitgevoerd middels de veulenbezichtiging. Dat betekent met de cyclomaaier door het fokkerijveld en alles er wat boven staat, gaat er geheid af. Vervolgens wordt er een afstammelingenrapport in elkaar geperst die de betrokken hengst voor de rest van zijn leven als een brandmerk (positief) siert of als een molensteen (negatief) om zijn nek draagt.. Voor de hengsten die men wil slijten, valt het doek (bijna) voorgoed. Gewogen en te licht bevonden. Daar hoeven de fokkers zich niet meer in te verdiepen, dat wordt voor hun gedaan. De fokkers zullen het moeten doen met dat wat door de fokleiding is gescreend.

Nu kunnen de fokkers aan de slag. Alle lichten staan op groen.

Dus gaat de fokker een beetje stoeien met de verstrekte informatie. Een meerderheid der fokkers heeft als uitgangspunt een mooi (sport) paard te fokken. Om dat te realiseren, heb je in eerste instantie harmonie en uitstraling van de ouderdieren (Mendel) nodig, dat zich middels de voorgaande generaties heeft bevestigd. Dit is met een beetje paardenkennis van je eigen merrie nog wel te zien en is met een beetje meer research naar de voorouders nog wel te achterhalen. Maar ja, zonder hengst geen veulen en dus op zoek naar een eventuele vader. Hengstenboek en exterieurindexen erbij en nu een keuze maken.

Helaas daar begint al, harmonie en uitstraling (valt ook niet te scoren, maar zijn wel essentieel) komen in de exterieurindexen niet voor. Welke **combinaties** geven nu het ideaal van 100? Zowel bij springpaarden als dressuurpaarden is de galop de meest gevraagde bewegingsvorm. Waar haalt de fokker die informatie vandaan?

Beetje gokken dus. Mag tegenwoordig ook in ons calvinistisch landje. Hier hebben we er een. "Kort samengevat: Goed ontwikkelde, langgelijnde, rijtypische veulens, die voorbeeldig kunnen draven". Dat is hem. Exterieurindex erbij. Maar oh, wat een verschil. De hengst vererft nu vierkants modellen, zware, korte, en horizontale halzen, strakke en rechte lendenen, sabelbenen en een extreem duwende draf. Wat kan een fokker daarmee? En zo zijn er tientallen gevallen waar de veulenrapporten het tegenovergestelde beweren van de exterieurindexen. Wat klopt nu? Je kunt je ook nog afvragen of de hengsten die er op hun veulens reeds uitgeprogrammeerd werden, wel die beoordeling hebben gekregen die ze verdienden! Als de tegenstrijdigheden zo naar voren komen, moet iemand maar eens uitleggen dat anders om niet bestaat! Is dit nu de informatie waar fokkers op zitten te wachten en die de fokkerij op een hoger niveau tilt? Neem bijvoorbeeld eens de schoft. De exterieurindex kent alleen de kwalificaties hoog en laag. Terwijl Dr. Ernst Bilke (Landstallmeister in Moritzburg 1937) in het boek "Pferdepassion" uitgave Olms Presse 1976 beschrijft waarom de schoft van een rijpaard lang moet zijn. Maar ja, het 'rijpaardenwiel' moet wel hier te lande opnieuw worden uitgevonden.

De erfelijkheid van de 26 door het KWPN gehanteerde kenmerken varieert (volgens van Veldhuizen) van 0.09 (kootstand) tot 0.26 (halslengte en kruisligging). Het vereist echter een enorme en voortdurende inspanning om de inspectie volstrekt uniform te doen verlopen. Zodra de primering aanmerkelijk afwijkt van de lineaire score - en dat gebeurt met regelmaat van de klok - zijn op de betreffende CK de rapen gaar. Het systeem staat

of valt dus met een uniforme inspectie. De omvangrijke inspanningen ten behoeve van de exterieurindex vertalen zich vooralsnog niet in een significant beter sportpaard. De hengstenlichting 2003 doet, exterieur- en sportindexen ten spijt, juist het tegenovergestelde vermoeden.

Sport

In de fokkerij van landbouwhuisdieren is indexeren een geaccepteerde methode om fokwaarden van individuele dieren te bepalen. Deze fokwaarde geeft de afwijking (+, 0 of -) ten opzichte van het populatiegemiddelde gemeten over een aantal jaren geeft de foktechnische vooruitgang, stilstand of achteruitgang van die populatie weer. Het populatiegemiddelde is noodzakelijk om zowel de individuele afwijking als de algemene trend te schatten.

Op bedrijfsniveau is het, in tegenstelling tot andere (in groepen gehouden) landbouwdieren, bij paarden onmogelijk om prestaties van individuele producten te vergelijken.

Daarvoor zijn de aantallen te klein en de leeftijdsverschillen te groot. In Duitsland werd recentelijk de Zuchtwertschätzung (ZWS) aangepast en daar zijn de fokkers niet blij mee. De hippoloog Claus Schridde schrijft in zijn commentaar op de Duitse ZWS van 2000 in Trakehner Heft nr. 1/2001. "De huidige „Zuchtwerte 2000" gaat in veel gevallen volledig voorbij aan de praktische feitelijkheden. De fokwaardeschatting is in een stadium aangeland, waarmee het te vergelijken valt met het alom gekende „als een scheermes in de handen van een aap". Alleen absolute veeldekkers hebben nog een kans op een hoge score. En dat was nooit de intentie".

Kwaliteit wordt niet gemeten door grote, domme aantallen maar door de bijdrage van de hengst op het aantal van zijn kinderen. Het is foktechnisch interessant om de ratio van een hengst te kennen. Sirius (v. Sesam II) was destijds zo'n hengst. Geen veeldekker. Een hengst zoals velen, een beetje in de schaduw van die cijfermatig (op)gepoetste hengsten. Behalve voor insiders, die wisten ook zonder sportindex wat voor een vererver Sirius werkelijk was. Met zijn 22 geplaatste kinderen en eerst op een leeftijd van 25 jaar kwam men er achter dat Sirius de onbetwiste aanvoeder, naar kwaliteit gemeten, was.

Sirius Hann. (Sesam I X Domspatz X Assing II)

Een hengst uit een praktisch vergeten lijn van de Ostpreussische hengst Semper idem. Deze klassieke lijn en het bewaard gebleven evenwichtstype heeft het in kwantiteit doch niet in kwaliteit moeten afleggen tegen de moderne bergopwaarts gebouwde voorbeengeweldenaars. Dat de ruiter op een bergopwaarts gebouwd en bewegend paard niet verticaal kan blijven zitten en derhalve niet met een volstrekt onafhankelijke zit de gevraagde FEI dressuuroefeningen kan uitvoeren, heeft ook Anky van Grunsven ervaren. Met het evenwichtig gebouwde paard Salinero, die overigens iets meer expressie en uitstraling in het hoofd en hals niet zou misstaan, behaalde Anky het Olympisch goud in 2004. Sirius zelf voerde zeer onverwachts de Duitse springindex aan met slechts 22 nakomelingen! Opvallend is dat de kinderen, waar de Hannoveraan Sirius hoog mee scoort, allen uit de Ostfriesemerrie Gantu mv. Wildschutz (v. Wingolf v. Wind ox) afkomstig zijn. Het wil kennelijk niet doordringen dat de evenwichtige verhoudingen in de bouw van het sportpaard de basis van de geleverde prestaties is.

Salinero Hann. (Salieri X Lungau X Pikbube II)

Olympisch goud dressuur 2004 in Athene met Anky van Grunsven. Met zijn evenwichtige bouw en bewegingen was Anky beter dan haar concurrenten. Het enige paard dat zich met Salinero in de zwaarste oefeningen, de piaffe, passage en de pirouettes kan meten, was de evenwichtig gebouwde Andaluciër Invasor. Bij Salinero komt via Pik Bube en Weingau, zoals bij elk Duits toppaard, Amurath ShA ook nog een paar keer in de pedigree voor.

Seven Up

Volle broer van Salinero. Springpaard. Deelnemer aan dezelfde OS 2004. Dezelfde genen geven hetzelfde type. Met dat type kunnen sportpaarden springen en dresseren. Specialisatie zet de sportpaardenfokkerij volledig op zijn kop. Met aantoonbaar minder in plaats van betere sportprestaties.

Een op dat moment praktisch totaal onbekende, althans niet meer gewilde/moderne, Hannoveraanse lijn. Een dergelijke lijn is daarmee in het huidige fokjargon tegelijk een lijn waar niets goeds uit kan komen. Niet commercieel heet dat bij de insiders. Een paar jaar later dook Salinero op uit deze lijn. Anky zal er geen nacht wakker van gelegen hebben dat ze een 'ouderwets' type paard aangeschaft heeft en nota bene ook nog een lijn waar de 'kenners', de moderne fokkers en de KWPN fokleiding fokkers nog nooit van gehoord hadden! Bovendien deed de volle broer van Salinero t.w. Seven Up ook nog mee aan de OS te Athene en niet in de dressuur maar bij het springen. Hoe dat ooit mogelijk is konden de 'kenners', de moderne fokkers, de commerciële insiders en de fokleiding niet verklaren. Dat paste immers niet in hun filosofie en het daaruit voortvloeiende commerciële plaatje.

Nu lopen dezelfde 'kenners', moderne fokkers, commerciële insiders en fokleiding zich de naad uit de broek om een hengst uit die 'waardeloze en niet commerciële' lijn te pakken te krijgen. Maar dan moet het wel eentje zijn die weer in het hoogbenige type staat. Hun type en daarmee het ideale type. In een recordtijd krijgen deze moderne fokkers het dan voor elkaar om het klassieke type van deze lijn, die ten grondslag ligt aan dit Olympisch succes, naar de filistijnen te helpen. Zo droogt ook in recordtijd het korte commerciële succes weer op.

Wat al deze insiders echter niet door hebben waarom Salinero dressuren kan en waarom zijn volle broer Seven Up springen kan.

Met hun uitgekende filosofie, die in de meeste gevallen slechte commerciële windeieren legt, blijven ze op fokkerijgebied even arm als voorheen en voordat Salinero zich commercieel in the picture reed.

Bovendien berust de absolute prestatie voor een belangrijk deel op de persoonlijke kwaliteit van de ruiter en, bij de dressuur, ook van de betreffende jury. Deze dominante invloed van milieufactoren is specifiek voor de paardenhouderij en maakt objectieve fokwaardeschatting tot een hachelijke en zelfs dubieuze onderneming. Een koe (als die niet omvalt van de BSE, slijterziekte, IBR, etc) geeft in zoveel dagen zoveel melk met

zoveel % vet en zoveel % eiwit. Is de apparatuur geijkt, dan levert melkcontrole gekoppeld aan stamboekgegevens 100 % objectieve informatie op. De prestaties van het paard daarentegen zijn slechts meetbaar aan de hand van subjectieve waarnemingen. Hengsten die gemakkelijk te rijden nakomelingen geven zijn sowieso in het nadeel, omdat hun kinderen blijven "hangen" in de amateursport, juist omdat ze zo makkelijk te rijden zijn. Dus blijft hun index laag omdat de vrijetijds/amateurruiters ze niet verkopen. Als ze in een later stadium een naar Verwegistan "verdwenen" nakomeling internationaal doorbreekt, gaat de index van de vader plotseling weer omhoog. Meridiaan (intussen afgekeurd) is hiervan een voorbeeld.

Meridiaan (v. *Uppercut xx X Rudiger X Mikado*)

Alweer een NWPhengst waarvan de fokleiding niets wilde weten en vroegtijdig werd afgekeurd. Alhoewel zijn vader Uppercut xx niet bepaald een gemakkelijk karakter had en vererfde, sloeg bij Meridiaan het karakter van de NWP moederlijn gelukkig door. Voor de amateur-ruiters waren de kinderen van Meridiaan fijne en werkbare sportpaarden.

Het relatief zwaar laten meetellen van de jongere jaargangen (4 t/m 7 jaar) doet geen recht aan de individuele fokwaarde, maar ook niet aan het populatieniveau. Een dergelijke index zorgt voor selectie op vroegrijpheid, waardoor op den duur veel potentieel verloren gaat en laatrijpe paarden (veelal meer 'bloed' voerend) vallen daardoor uit de boot. Terwijl aan de andere kant de fokleiding door heeft dat je niet zonder 'bloed' kunt. En welk bloed of volbloeden dat nu moeten zijn, wordt totaal niet gedefinieerd. De discussie ontbreekt. Een Volbloed neem je niet voor zijn springvermogen. Die haal je ergens anders vandaan. Holstein bijvoorbeeld. Een Engels Volbloed werd honderd jaar geleden voor zijn ras, de lange (toen nog evenwichtige) lijnen, de "ausdauer", de galop (van steeplechasers) en zijn snelle reflexen ingezet. De huidige Engelse Volbloeds met hun racepaardenmodel zijn, vanwege de eenzijdige renbaanselectie en de daarmee gepaardgaande vroegrijpheid en nervositeit, totaal ongeschikt om sportpaarden te fokken. De klassieke Arabische Volbloeds en Shagya's bieden met hun evenwichtige verhoudingen, gedragen bewegingen, intelligentie, hardheid, werklust, inzet, levensduur en mensvriendelijk karakter meer perspectieven. De Anglo Arabische Volbloed Ramzes X uit de Shagyamerrie Jordi staat met een nafok van 156 springhengsten en 52 dressuurhengsten op eenzame hoogte in de WBFSH Breeding Guide.

Ramzes x (*Rittersporn xx X Shagya X-3 X Bakzysz ox*)

Anglo Arabisch Volbloed uit een Shagyamoeder gefokt in Polen. Zijn grootvader Bakzysz ox is de vader van de fameuze Fetysz ox die in de Trakehner fokkerij de grondlegger is van een van de weinige prestatielijnen die de Trakehnerfokkerij nog telt. Of het nu om dressuur- of springpaarden gaat, geen enkele hengst heeft een grotere bijdragen aan de naoorlogse sportpaardenfokkerij geleverd dan Ramzes. Onder Micky Brinkmann was hijzelf een zeer getalenteerd springpaard, maar moest vanwege een noodlottige beenbreuk zijn carrière vroegtijdig beëindigen. Dat belette hem echter niet

om tot 's werelds beste sportpaardenleverancier uit te groeien. Met 156 internationale springtalenten en 52 dressuuratleten staat hij op eenzame hoogte in de WBFSH Breeding Guide.

Het onvolledig "meenemen" van oudere jaargangen veroorzaakt een totaal verkeerd beeld, zowel op individueel niveau als op populatieniveau. Bij hanteren van het zgn. diermodel, internationaal aangeduid BLUP (best linear unbiased predictor), is het, juist vanwege het bij paarden per definitie kleine aantal naaste verwanten, onverantwoord om niet ALLE verwanten mee te nemen. Merries werpen geen nesten maar eenlingen en dan ook nog hooguit een keer per jaar. Toch is de merrie voor (iets meer dan) de helft verantwoordelijk voor de erfelijke aanleg van haar veulen. Op populatieniveau wordt de genetische vooruitgang uitgedrukt in de formule: nauwkeurigheid selectie x selectieintensiteit gedeeld door generatieinterval. Hier schuilt het gevaar, dat de betrokken "geneticus" de jaarlijkse genetische voortuitgang maximaliseert door het getal onder de streep te verkleinen in plaats van het getal boven de streep te vergroten. Het generatie-interval verkleinen (= jong x jong) is namelijk veel makkelijker dan de nauwkeurigheid van de selectie op te voeren. Dat laatste levert een hogere betrouwbaarheid op maar kost veel meer inspanning, omdat daarvoor een nauwkeurige boekhouding van sportprestaties "all over the world" vereist is. Het verkorten van de generatie-interval is niets anders dan manipuleren van de foktechnische vooruitgang, ten koste van de betrouwbaarheid.

Copyright ©All rights reserved